

tek potom politički i društveni. Režima nema bez ljudske materije spremne, na svakom koraku i u svakoj prilici, demonstrirati pripadnost aktivnoj neslobodi.

Referiranjem na Brešanovu Predstavu Hamleta u selu Mrduša Donja u izlaganju se uspostavljaju paralelizmi između književnog djela i političke stvarnosti – one prošle za koju utvaramo da smo je napustili, kao i one sadašnje kojoj tražimo prošlost koju ona nema. Mrduša Donja je dekonstrukcija aktivne neslobode, a režimski tip čovjeka je, ako parafraziramo Bibliju, očaj koji je postao ljudskim tijelom odnosno puko ljudsko meso i ništa više od toga. Riječ je možda postala tijelom, taj paradoks vjera svladava, ali tko može svladati očaj koji izdaje čovjeka svodeći ga na ljudsko meso? Brešan i Mihajlov su tom očaju pogledali u oči i izveli ga na svjetlo dana.

IVO BREŠAN: AUTOR POD CENZUROM. KAKO DANAS STVARI STOJE?

dr.sc. Jure Zovko

Ivo Brešan pripada skupini autora koji su bili intenzivno cenzuriran tijekom totalitarnog socijalizma u bivšoj Jugoslaviji. Od 1971. do 1979. nijedno njegovo djelo nije izvedeno u hrvatskim kazalištima. Njegove drame „Hamlet u Mrduši Donjoj“, „Nečastivi na filozofskom fakultetu“, „Viđenje Isusa Krista u Kasarni V.P. 2507“, „Smrt predsjednika kućnog savjeta“ zahvaljujući cenzuri dobile su na popularnosti i čitanost. Brešan kao autor oštra pera i bistra pogleda svojom autonomijom stvaralaštva dobro je pridonio afirmaciji slobodnog umjetničkog stvaralaštva. Uspostavom tranzicijske demokracije Brešan Brešan u svojim dramama ukazuje bez dlake na jeziku na njezine nedostatke i manjkavosti, kritizira korupciju i nemoral kao i u vrijeme realnog socijalizma.

Je li danas položaj Brešana kao autora u demokratskoj Hrvatskoj u gorjoj situaciji nego u vrijeme totalitarnog socijalizma?

PROGRAM SKUPA

- 10:00** UVODNI POZDRAVI
- 10:15** VRLINE, KARAKTER I BREŠANOVE „ISPOVIJEDI NEKARAKTERNOG ČOVJEKA“
dr. sc. Ivana Renić
- 10:50** IVO BREŠAN – APOLOGET OTVORENOG DRUŠTVA
Josip Čapin
- 11:25** BREŠANOV „NEČASTIVI“ I „MRDUŠA DONJA“ KAO METAFORE HRVATSKOG DRUŠTVA
dr. sc. Kornelija Levačić
- 12:00** STANKA ZA KAVU
- 12:30** AKTIVNA NESLOBODA MRDUŠE DONJE
dr. sc. Marko Vučetić
- 13:05** IVO BREŠAN: AUTOR POD CENZUROM. KAKO DANAS STVARI STOJE?
dr. sc. Jure Zovko
- 13:40** PLENARNA RASPRAVA I ZAKLJUČIVANJE KOLOKVIJA

ORGANIZATORI

Gradska knjižnica Vodice
Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru
Centar za umjetnost i kulturu Vodice

PARTNERI

Grad Vodice
Turistička zajednica grada Vodica

TEMA

Znanstveni kolokvij o književnom stvaralaštvu Ive Brešana

PRIPREMA I TISAK

M design studio :: svibanj, 2026.

V. ZNANSTVENI KOLOKVIJ “DAN IVE BREŠANA”

IVO BREŠAN DANAS

SUDJELUJU

dr.sc. Jure Zovko
dr.sc. Marko Vučetić
dr.sc. Kornelija Kuvač
dr. sc. Ivana Renić
Josip Čapin

**srijeda, 27. svibnja 2026. u 10 h
GRADSKA KNJIŽNICA VODICE**

UVOD

Trideset i šesta godina prošlog stoljeća na samom je vrhu po broju rođene djece u Vodicama. Najpoznatiji iz te generacije je književnik Ivo Brešan, autor odličnih dramskih djela. On više nije među živima, preminuo je početkom siječnja 2017. godine. Iako je u Vodicama živio samo prvih sedam do osam od svojih osamdesetak godina, Vodičani ga rado pamte, a ekipa iz vodičke knjižnice organizira znanstveni kolokvij njemu u čast. Inicijalnu ideju Julijane Matanović u djelo je prije šest godina provela bivša ravnateljica Knjižnice, Sanja Radin-Mačukat, uz veliku pomoć profesora s Filozofskog fakulteta u Zadru. Nakon triju kolokvija održanih u Sanjinu mandatu, posljednja dva organizirala je njezina nasljednica, Martina Tabula.

U organizaciji kolokvija partneri su nam profesori s Odjela za filozofiju Sveučilišta u Zadru, Ministarstvo kulture i medija, Grad Vodice, Centar za umjetnost i kulturu Vodice i Turistička zajednica grada Vodica.

VRLINE, KARAKTER I BREŠANOVE ISPOVIJEDI NEKARAKTERNOG ČOVJEKA

dr.sc. Ivana Renić

Što je karakter, može li on kao skup vrlina biti nepromjenjiva odrednica osobe i koliko postavljanje ideala može trajno uobličiti nečiji moral, pitanja su koja nam Brešan postavlja u svom genijalnom romanu Ispovijedi nekarakternog čovjeka. Odgovori nastaju i nameću se u realnim, često teškim životnim situacijama i previranjima.

U Ispovijedima Ivo Brešan konkretizira etičke dileme, rješava moralne nedoumice kroz lik Fabricija Viskova, ali ujedno i potresa filozofsko-teorijska gledišta o utemeljenju morala. Budući da Fabricije u raznim okolnostima najčešće gleda samo vlastitu korist, dobrobit i užitak, on bi, kad bi bio etičar, podupirao utilitarističku etiku u jednom užem egoistično-hedonističkom pogledu. Brešan upućuje snažnu kritiku kreposnoj etici, Aristotelovom shvaćanju karaktera i 'navikavanju' na kreposno ponašanje koje u konačnici oblikuje karakter, dajući nam živopisne primjere

u kojima se različiti likovi postupno navikavaju na neetične i gnjusne čine. O mogućim nužnim moralnim dužnostima Brešan također progovara izravno tumačeći opasnosti koje se mogu kriti iza tako upravljaniog života. Podređivanje svega određenom idealu on naziva „najopasnijom od svih sastavnih osobina 'karaktera'“ i to bogato potvrđuje u romanu.

Što filozofi mogu reći o stavu glavnog nekarakternog lika i kako se neka etička teorija može uspješno realizirati u praksi, ostaje čitateljima na promišljanje. U zrcalu životnog svijeta i promjena političke i kulturološke klime Brešan nam na humorističan način u još jednom svom djelu nudi mogućnost preispitivanja i prosudbe vlastitih etičkih stavova i moralnih uvjerenja.

IVO BREŠAN – APOLOGET OTVORENOG DRUŠTVA

Josip Čapin

Ivo Brešan je u svojim djelima dosljedno branio vrijednosti otvorenog društva kako ga je definirao filozof Karl Popper. Popper je u svojem djelu Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji otvoreno društvo opisao kao društvo koje prihvaća pluralizam, kritičko mišljenje, slobodu pojedinca i sposobnost samokritike, ono društvo koje se suprotstavlja zatvorenim, totalitarnim sustavima utemeljenim na dogmama, mitovima i nepogrešivim vođama. Brešan je tu filozofsku poziciju ozbiljno u svojoj književnosti. Njegova Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja idealni je primjer. Brešan u njoj pokazuje kako se ideologija (bila ona komunistička ili nacionalistička) služi kulturom kao instrumentom kontrole, a istina i pojedinac postaju žrtve kolektivne laži. Tu kritičku nit Brešan nastavlja i u svojoj proznoj trilogiji: Astaroth, Država Božja 2053. i Vražja utroba u kojoj kroz distopijske i fantastične okvire ispituje mehanizme zatvorenog društva u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. I Popper i Brešan smatraju da je obrana otvorenog društva prije svega obrana pojedinca. Popper to čini zagovorom obrane i izgradnje institucija koje omogućuju mirnu promjenu vlasti te kojima se štite prava pojedinca. Brešan razotkriva licemjerje i apsurd putem sumnje, kritike, ironije, temeljnih alata u borbi protiv totalitarnog, zatvorenog, društva. Zatvorenost je kod obojice istoznačnica za kraj čovječnosti, a kritika te zatvorenosti postaje nužnost koja proizlazi iz življenja intelektualne i umjetničke slobode.

BREŠANOV NEČASTIVI I MRDUŠA DONJA KAO METAFORE HRVATSKOG DRUŠTVA

dr.sc. Kornelija Levačić

U radu se analiziraju načini na koje su dramski modeli Ive Brešana, osobito Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja i Nečastivi na Filozofskom fakultetu, postali trajne metafore hrvatskoga medijskog i političkog diskursa. Polazeći od teorijskih koncepata političke groteske, karnevalizacije i satire institucija, rad istražuje kako se "mrdušanski" i "nečastivski" imaginarij pojavljuju u novinskim kolumnama, političkim komentarima i javnom govoru kao interpretativni okvir za prikaz društvene korupcije, institucionalnog apsurdna i ideoloških sukoba.

Posebna će se pozornost posvetiti medijskim tekstovima koji metaforikom Brešanovih drama opisuju suvremene političke i akademske krize. Dok se Mrduša Donja u medijima najčešće pojavljuje kao oznaka provincijalizacije politike, klijentelizma i kolektivne farse, Nečastivi na Filozofskom fakultetu funkcionira kao metafora ideološke manipulacije, demonizacije institucija i raspada intelektualnog autoriteta.

Pokazat će se da Brešanov dramski jezik nadilazi književni okvir te postaje dijelom kolektivnoga političkog vokabulara hrvatskih medija. Time Brešanove groteskne dramaturške strukture nastavljaju djelovati kao modeli razumijevanja društvene stvarnosti, potvrđujući trajnu aktualnost njegove satire u suvremenome javnom prostoru.

AKTIVNA NESLOBODA MRDUŠE DONJE

dr.sc. Marko Vučetić

U izlaganju se tematiziraju karakteristike režimskog tipa čovjeka koje podržavaju režim, tvoreći jednakost između režima i režimskog tipa čovjeka. Takvog čovjeka obilježava metafizička žudnja prema režimu u tolikoj mjeri da u slučaju sloma režima, zahtijeva uspostavu režimske svijesti. Politiku režima moguće je ukloniti s povijesne scene, ali to nije moguće s antropologijom režimske svijesti. Usporednom analizom Brešanovog djela i određenja aktivne neslobode u promišljanjima intelektualca koji je, prije disidentske faze, djelovao u Zadru, Mihajla Mihajlova, razlaže se antropologija poslušnosti. Režim je, prije svega, antropološki pojam, a